

15.11.2021

Pormestari

123 §**Lausunto Uudenmaan liitolle maakuntaohjelma 2022-2025 luonnoksesta ja ympäristöselostuksesta**

HEL 2021-001349 T 00 01 06

Päätös

Pormestari päätti antaa Uudenmaan liitolle Uusimaa-ohjelman 2022—2025 luonnoksesta ja sen ympäristöraportista seuraavan lausunnon:

Yleiset kommentit maakuntaohjelmasta

Maakuntaohjelman 2022—2025 tavoitteet ja toimenpiteet ovat Helsingin kaupungin kannalta pääosin hyviä ja kannatettavia sekä suurelta osin yhtenäisiä Helsingin strategisten tavoitteiden kanssa.

Maakuntaohjelmaluonnoksen yleisenä haasteena kuitenkin on vahvuuksien 'jakaminen tasaisesti' Uudellemaalle. Esimerkiksi tutkimus-, kehitys- ja innovaatiotoiminta ja suuren lisäarvon taloudellinen toiminta on vahvasti keskittynyt pk-seudulle lukuun ottamatta Kilpilahden merkittävää kemianteollisuuden keskittymää. Lisäksi ohjelma on paikoitellen hajanainen ja siinä mainittujen toimenpiteiden ja tavoitteiden toteutettavuus ei ole kaikilta osin uskottavaa.

Ohjelman laadinnassa on tehty valinta jättää kokonaan vaille mainintaa sosiaali- ja terveydenhuoltoa sekä pelastustoimintaa koskeva mittava hallinnon uudistus, jossa em. palveluita koskeva järjestämisvastuu siirtyy hyvinvointialueille vuoden 2023 alussa. Uudenmaan maakuntaan muodostetaan neljä hyvinvointialuetta, ja niiden lisäksi Helsingin kaupungilla säilyy sosiaali- ja terveydenhuollon tehtävien järjestämisvastuu ainoana kuntana maassa. Tästä seuraa monia merkittäviä heijastusvaikutuksia niin kuntien väliseen yhteistoimintaan kuin alueiden ja korkeakoulujen sekä elinkeinoelämän yhteistyöhön. Lisäksi valtiovarainministeriö jatkaa valmistelua nk. monialaisten maakuntien osalta sekä maakuntaveron osalta. Myös nämä ovat maakunnan näkökulmasta merkittäviä. Uudistus ja sen johdosta tapahtuvat muutokset tulisi huomioida maakuntaohjelmassa.

Maakuntaohjelmaluonnos on hakenut viitekehystä YK:n Agenda 2030 –tavoitteista, joista osaan viitataan valittujen painopisteitten kohdalla. Valmistelussa ei ole tunnistettu erityisen merkittäväksi tai maakunnan tasoiseksi kysymykseksi Helsingin tuoreessa kaupunkistrategiassa keskeisesti esillä olevaa tavoitetta, joka tähtää eriarvoisuuden poistamiseen. Kaupunkistrategiassa linjataan mm. kaupunginosien välisen eriarvoistumisen syvenemisen estämisestä ja erojen tasaamisesta se-

15.11.2021

Pormestari

kä myönteisestä erityiskohtelusta ja eriytymisen torjumisesta toimialat ylittävin toimenpitein.

Uudenmaan kunnissa eriarvoisuus on alhaisemmalla tasolla kuin monilla verrokialueilla, mutta jo nyt on tilasto- ja tutkimustiedon perusteella osoitettavissa eriarvoisuuden kasvua, josta syystä myös esimerkiksi hyvinvointi- ja terveyserojen kaventamiseen tulisi panostaa. Eriarvoisuuden kaventaminen on niin sosiaalisen kuin taloudellisen kestävyysperusta. Helsinki pitää perusteltuna sisällyttää maakuntaohjelmaan eriarvoisuuden poistamiseen tähtääviä tavoitteita ja toimenpiteitä.

Huomiot painopisteestä Ympäristöviisas Uusimaa

Ympäristöviisas Uusimaan kärkitavoite hiilineutraalisuudesta 2030 on hyvä ja linjassa Helsingin uuden hiilineutraaliustavoitteen kanssa sekä laajemmin Helsingin ympäristötavoitteiden kanssa.

Uudenmaan maakuntaohjelmaluonnoksen lähtökohdiksi on perustellusti otettu YK:n kestävä kehityksen tavoitteet, joiden avulla tähdätään ilmastonmuutoksen hillintään, taloudelliseen kilpailukykyyn ja hyvinvointiin ympäristön kannalta kestävällä tavalla. Helsinki on sitoutunut toisena kaupunkina maailmassa ja ensimmäisenä kaupunkina Euroopassa YK:n tavoitteiden paikallisen toimeenpanon raportointiin. Myös kaupunginvaltuuston 13.10.2021 hyväksymä uusi kaupunkistrategia pohjautuu vahvasti näille periaatteille. Suomi on YK:n kestävä kehityksen tavoitteiden toteutumista mittaavan indeksin mukaan kolmas.

Tavoitteen 1.1 "Hiilineutraalit yhdyskunnat" kohdalla maakunnallista sopeutumissuunnitelmaa laadittaessa on hyvä huomioida, että monilla kaupungeilla on omia sopeutuslinjauksia ja toimeenpanoa on jo käynnistetty näillä alueilla.

Tavoitteen 1.3 "Resurssiviisaita ratkaisuja" kohdalla maakuntaohjelman ympäristöselostuksen ympäristösuojelutavoitteiden tarkasteluun on nostettu kiertotalous. Tämä kuitenkin ohjelmatasolla keskittyy pelkääntään valtakunnalliseen jättesuunnitelmaan, jossa keskiössä ovat vain jätteet. Kiertotaloustavoitteita vahvistaisi, jos maakuntaohjelmaan sisältyisi tai siinä vähintään tunnistettaisiin tärkeänä osana myös luonnonvarojen kulutuksen vähentäminen. EU-komissio on hyväksynyt kiertotalouden toimintasuunnitelman, jonka ohjausvaikutus on kiertotalouden kannalta merkittävä. Lisäksi kiertotaloutta edistää Suomessa kansallinen kiertotalousohjelma, josta on Valtioneuvoston periaatepäätös (YM/2021/17).

Uusimaa-ohjelmassa ja ympäristöselostuksessa on esitetty Uudenmaan päästölähteiden jakaumat, jotka edustavat suoria päästöjä, eli esimerkiksi liikenteestä, lämmityksestä ja sähkökulutuksesta aiheutuvia

15.11.2021

Pormestari

päästöjä. Näiden lisäksi olisi hyvä korostaa myös epäsuoria päästöjä, kuten kulutuksesta ja ruokahävikistä aiheutuvia päästöjä. Epäsuorien päästöjen määrästä ei välttämättä pystytä esittämään vastaavalla tavalla tarkkoja päästömääräarvioita. Kulutusperäisten päästöjen merkitys olisi kuitenkin tärkeä tuoda esille suorien päästöjen rinnalla.

Huomiot painopisteestä Menestyvä Uusimaa

Maakuntaohjelmaluonnos on linjassa Helsingin uuden kaupunkistrategian ja elinkeinopolitiikan linjausten kanssa.

Tavoitteen 2.1 "Investointien ja innovaatiotoiminnan edistäminen" kohdalla ohjelmaluonnoksessa tavoitteena esitetty 5 prosentin tutkimus-, kehitys- ja innovaatiotoiminnan (TKI) osuus maakunnan bruttokansantuotteesta on erittäin kannatettava, mutta sen saavuttaminen on riippuvainen valtion politiikasta. Kansallisesta tiekartasta huolimatta kehitys vaikuttaa kulkevan toiseen suuntaan.

Suunnattaessa resursseja Uudenmaan vahvuusaloille on kiinnitettävä huomiota korkeakoulukampusten kehittämiseen innovaatio- ja uuden kasvuhakuisen liiketoiminnan ekosysteeminä sekä luovien alojen ja erityisesti digitaalisten luovien alojen (pelikehitys, XR, AV, elokuva) merkittävinä kasvualoina.

Suurin kysymys on ohjelman toteutettavuus, kun esitetyt rahoitus- ja muut mekanismit eivät ole uskottavia. Uudenmaan liiton hallussa olevat resurssit ovat hyvin pienet ja alueelle allokoitu EU:n rahoitus minimaalinen. Muilta osin tavoitteiden edistäminen edellyttää joko valtion rahoitusta (mm. korkeakoulut ja TKI rahoitus), kuntien toimenpiteitä tai suoraan EU:lta haettavaa TKI rahoitusta.

Tavoitteen 2.2 "Kasvua teknologioista ja palveluista" kohdalla esitetyt matkailun kehittämiseen liittyvät linjaukset ovat vaatimatonta perustointia, jolla ei kyetä vastaamaan tulevaisuuden haasteisiin kovenevassa kilpailussa. Luonnon ja vesistöalueiden hoito, kulttuuri- ja matkailutoimijoiden verkottuminen, osaamisen kehittäminen tai luonto- ja virkistysalueiden palveluiden ja saavutettavuuden parantaminen ovat tärkeitä asioita, mutta eivät ole riittäviä toimenpiteitä matkailun kehittämiseksi. Kaupunkinäkökulma matkailun osalta puuttuu ohjelmasta. Kansainvälistyvän suurkaupungin asukkaille kehitettävät palvelut toimivat skaalautuneina myös matkailijoille. Urbaani matkailupalveluiden tarjonta ja liikematkustussegmentin palvelukehikko ovat myös vähemmän sesonkiluonteisia kuin luontoympäristöön ja -palveluihin pohjaava toiminta. Matkailun volyymin palauttamiseen ja edelleen kasvattamiseen Uudellamaalla ei päästä toistamalla vanhoja ideoita.

15.11.2021

Pormestari

Tavoitetta 2.3 "Uutta osaamista ja osaajia" koskien havaitaan, että työllisyysasiat ovat pilkkoutuneet Menestyvä Uusimaa ja Onnellisten Uusimaa -kokonaisuuksiin. Työllisyyden teemoja on nostettu hyvin esiin, mutta kokonaiskuva on hieman sekava ja puutteellinen. Työllisyyssasteen nostaminen on erittäin tärkeä tavoite ja samoin työperäisen maa-hanmuuton lisääminen.

Huomiot painopisteestä Onnellisten Uusimaa

Onnellisuuden tulokulma on ohjelmaluonnoksessa kapea. Onnellisuuden edellytykset ovat usein yhteydessä ihmisten elämänlaatuun ja sitä kautta fyysinen ja psyykinen elämänlaatu ovat sosiaalisen elämänlaadun lisäksi onnellisuutta lisääviä tekijöitä. Lisäksi ihmisten kokema mielen hyvinvointi on usein edellytys onnellisuuden kokemuksille. Ohjelmatyöllä tulisi pyrkiä vaikuttamaan hyvinvointi- ja terveyserojen kaventumiseen, johon vaikuttavat muutkin kuin sosioekonomiset tekijät (työllisyys, koulutus).

Painopisteessä ei ole huomioitu kuntia ohjaavaa valtioneuvoston periaatepäätöstä ja toimeenpanosuunnitelmaa hyvinvoinnin, terveyden ja turvallisuuden edistämisestä vuoteen 2030. Periaatepäätös sisältää lukuisia toimenpiteitä, joilla suomalaisten hyvinvoinnin ja terveyden eriarvoisuus saadaan vähenemään vuoteen 2030 mennessä. Periaatepäätöksen päämääränä on turvata suomalaisten kestävä hyvinvointi kaikissa väestö- ja ikäryhmissä. Periaatepäätös toteuttaa ministeriöiden strategisia tavoitteita ja vahvistaa hyvinvointitalousajattelua ja on osa YK:n kestävän kehityksen tavoiteohjelman toimeenpanoa Suomessa.

Nuorten hyvinvointia ja tulevaisuudenuskoa koskevassa kohdassa kuvataan koronapandemian sukupolvivaikutuksia. Näihin voisi mm. THL:n saaman näytön perusteella lisätä lähisuhdeväkivallan lisääntymisen, joka on noussut julkisten toimijoiden agendalla uusia toimenpiteitä vaa-tivaksi asiaksi.

YK:n Agenda 2030 –tavoite 3 'terveyttä ja hyvinvointia' näkyy ohjelman sisällössä heikosti. Lisäksi ohjelman yhdenvertaisuuden ja sukupuolten tasa-arvo näkökulmat ovat kapeita, esim. mainintaa ei ole lasten oikeuksien näkökulman toteuttamisesta kansallisen lapsistrategian mukaisesti.

Sujuva arki edellyttää useimmiten sitä, että ihmiset kokevat oman arjen ympäristönsä turvalliseksi. Ohjelmassa luontokokemusten näkökulma on nostettu kiitettävästi esille mutta ihmisten oma turvallisuuden kokemisen näkökulma puuttuu.

Tavoitteen 3.1 "Kulttuurinen moninaisuus ja osallisuus" alakohdassa 32 "Osallisuutta ja osallistumista tukevien verkostojen ja kansalaisjärjestö-

15.11.2021

Pormestari

jen toiminnan vahvistaminen” olisi luottamuksen ohella tärkeä korostaa turvallisuuden kokemusta kansalaisten yhteistoiminnan, osallisuuden ja vapaaehtoistoimintaan ryhtymisen keskeisenä edellytyksenä.

Tavoitteen 3.2 "Sivistyksen, koulutuksen ja työn tukeminen" kohdalla ohjelmassa todetaan, että koulutetut ja sivistyneet asukkaat ovat kehittyneen yhteiskunnan perusta sekä yhdenvertaisuus on tavoite koulutuksen ja oppimisen polulla. Helsingin kaupunkistrategian 2021—2025 mukaan laadukas varhaiskasvatus, koulutus ja opetus ovat toimivan kaupungin ja hyvän elämän perusta. Helsingin tavoitteena on olla maailman paras ja yhdenvertaisin paikka oppia. Jokaisella lapsella on oikeus turvalliseen lapsuuteen ja opinpolkuun. Tärkeää on, että myös erikoistumiselle, erilaisuudelle ja painotetulle opetukselle annetaan tilaa.

Alakohtassa 31 "Kaksisuuntaisen kotoutumisen edistäminen julkisen ja kolmannen sektorin yhteistyössä" mainitaan naisten ja lasten kokonaisvaltainen hyvinvointi. Sosiaali- ja terveystoimen näkemyksen mukaan naisten hyvinvoinnilla on suora yhteys lasten hyvinvointiin. Tavoitteen sisällössä olisi tärkeää kiinnittää huomiota maahanmuuttajanaisten työllistymiseen.

Alakohtassa 36 "Perheitä tukevien palveluiden ja lastensuojelun monialaisen yhteistyön edistäminen" viitataan lastensuojelun resurssien lisäämiseen. Lastensuojelun resurssien turvaamisen ohella myös perustason mielenterveyspalveluiden monipuolistaminen on tärkeää monialainen yhteistyön kehittämisessä. Sote-uudistuksen tullessa voimaan 2023 on välttämätöntä löytää tasapaino akuutin tuen ja pitkäaikaisen tuen resursoinnissa.

Kommentit ympäristöselostuksesta

Ohjelman vaikuttavuuden arvioinnissa on hyvin arvioitu ristiin toimenpiteiden yhteisvaikutuksia ja ristiriitoja.

Muut mahdolliset kommentit

Ohjelman toteutus

Ohjelman toteutus on kuvattu hyvin ylätasolla, ja vaikka ohjelma nojaa vahvasti kumppanuuksiin ja yhteistyöhön, toteutuksessa ei mainita, miten hankerahoituksen lisäksi konkreettisesti edistetään alueellisesti kuntien ja muiden toimijoiden yhteistä tekemistä. Ohjelman vaikuttavuutta olisi mahdollista lisätä tunnistamalla eri alueiden erilaisia rooleja ja vahvuuksia eri toimenpiteiden toteuttamisessa ja jo tehtyjen toimenpiteiden skaalausta.

15.11.2021

Pormestari

Seuranta ja mittarit

Mittarit ovat hyvin ylätasolla eikä kaikkien mittareiden osalta ole selvää, kuinka ne on muodostettu. Ainakaan tässä vaiheessa tietoja kaikista mittareista ei löytynyt tietopankista. Tarkempi mittareiden ja niiden taustalla olevien laskentaperiaatteiden avaaminen auttaisi kuntia omien mittareiden kehittämisessä.

Esittelijä

kansliapäällikkö
Sami Sarvilinna

Lisätiedot

Olli Lahtinen, erityissuunnittelija, puhelin: 310 36055
olli.lahtinen(a)hel.fi**Muutoksenhaku**

Muutoksenhakukielto, valmistelu tai täytäntöönpano

Otteet**Ote**

Uudenmaan liitto

Otteen liitteet

Esitysteksti

Muutoksenhakukielto, valmistelu tai täytäntöönpano

Päätösehdotus

Päätös on ehdotuksen mukainen.

Esittelijän perustelut

Uudenmaan maakuntahallitus on kokouksessaan 27.9.2021 päättänyt pyytää lausuntoja Uusimaa-ohjelma 2022–2025:n ja ympäristöselostuksen luonnoksista.

Lausunnot on pyydetty toimittamaan lausuntopalvelu.fi:ssä 3.11.2021 mennessä. Päätösesitys on laadittu siten, että päätös voidaan sellaisenaan toimittaa alustalle. Lausunnon antamiseen on saatu lisäaikaa 17.11.2021 saakka.

Ohjelma-asiakirjan lähtökohdat

Uudenmaan liitto ilmoittaa, että Uusimaa-ohjelma 2022–2025 on maakuntaohjelma, joka sisältää maakunnan vision vuodelle 2030, kehittämisen painopisteet, tavoitteet ja toimenpiteet vuosille 2022–2025. Ohjelmaa on työstetty yhdessä Uudenmaan keskeisten kehittämistoimijoiden, kuten Uudenmaan ELY-keskuksen, kuntien, koulutus- ja tutkimuslaitosten sekä järjestöjen kanssa. Uusimaa-ohjelman ympäristövaiku-

15.11.2021

Pormestari

tuksia on arvioitu ohjelman kanssa samanaikaisesti laaditussa erillisessä ympäristöselostuksessa.

Uusimaa-ohjelman visio vuodelle 2030 on ”Reilusti edellä”. Se tarkoittaa ohjelman painopisteiden mukaisesti ympäristöviisasta, menestyvää ja onnellisten Uuttamaata. Vuonna 2030 Uusimaa on reilusti edellä:

- ilmastomuutoksen hillinnässä. Tavoitteena on olla hiilineutraali maakunta vuonna 2030.
- taloudellisessa kilpailukyvyssä. Tavoitteena on nostaa Uudenmaan TKI-menojen osuus viiteen prosenttiin maakunnan bruttokansantuotteesta.
- hyvinvoinnissa. Tavoitteena on saavuttaa Uudellamaalla 80 prosentin työllisyysaste vuoden 2030 loppuun mennessä.

Uusimaa-ohjelma laaditaan yhteistyössä Uudenmaan kehityksen kannalta keskeisten tahojen kanssa. Valmistelun eri vaiheissa ohjelmaa on työstetty sidosryhmien kanssa sekä esitelty maakuntahallituksessa ja maakuntavaltuustossa. Ohjelma perustuu lakiin alueiden kehittämistä ja Euroopan unionin alue- ja rakennepolitiikan toimeenpanosta.

Uusimaa-ohjelma on kokoava ohjelma, jonka valmistelussa huomioidaan niin globaalin ja EU-tason kuin kansallisen, maakunta- ja kuntatason keskeiset kehittämissuunnitelmat ja strategiat. Ohjelmaa täydentävä, tutkimus- ja innovaatiotyötä tukeva Uudenmaan älykkään erikoistumisen strategia on päivitetty keväällä 2020.

Ohjelman kanssa samanaikaisesti laaditaan ympäristöselostus, jossa arvioidaan Uusimaa-ohjelman yhteensopivuutta ympäristötavoitteiden ja kestävä kehityksen periaatteiden kanssa. Lisäksi huomioidaan sukupuolinäkökulma. Ympäristöarviointi tehdään SOVA-lain (laki viranomaisten suunnitelmien ja ohjelmien ympäristövaikutusten arvioinnista, 200/2005) mukaisesti.

Ohjelmaa pidetään ajan tasalla vuosittain maakunnan ja valtion välillä käytävin aluekehittämisen keskusteluin sekä aluekehittämisen tilannekuvan kautta.

Pohjaa maakuntaohjelmalle on luotu skenaariotyössä syksyn 2020 ja talven 2021 aikana. Uusimaa 2050 -skenaarioissa on pohdittu erilaisia tulevaisuuksia seuraavien 30 vuoden aikana.

Lausunnon kokoaminen

Lausunto on valmisteltu kaupunginkanslian ja toimialojen asiantuntijoiden yhteistyönä.

15.11.2021

Pormestari

Hallintosäännön 9 luvun 1 pykälän 7 kohdan mukaan pormestari tekee esityksiä ja antaa kaupunginhallitukselta pyydettyjä lausuntoja sekä huolehtii näihin rinnastettavista muista tehtävistä, jollei asiaa sen periaatteellisen tai taloudellisen merkityksen johdosta ole saatettava kaupunginhallituksen käsiteltäväksi.

Esittelijä

kansliapäällikkö
Sami Sarvilinna

Muutoksenhaku

Muutoksenhakukielto, valmistelu tai täytäntöönpano

Otteet

Ote
Uudenmaan liitto

Otteen liitteet
Esitysteksti
Muutoksenhakukielto, valmistelu tai täytäntöönpano

15.11.2021

Pormestari

MUUTOKSENHAKUOHJEET

1

MUUTOKSENHAKUKIELTO

Pöytäkirjan 123 §.

Tähän päätökseen ei saa hakea muutosta, koska päätös koskee asian valmistelua tai täytäntöönpanoa.

Sovellettava lainkohta: Kuntalaki 136 §

15.11.2021

Pormestari

Juhana Vartiainen
pormestari

Päätös on sähköisesti allekirjoitettu.

Pöytäkirja on pidetty nähtävänä yleisessä tietoverkossa osoitteessa
www.hel.fi 16.11.2021.